

Гідність давньої Літургії: розмова з отцем Ігорем Гнюсом ОР

ОЛЬГА ГЕРАСИМЕНКО

15 СІЧНЯ 2020

1969 року папа Павло VI запровадив новий чин Меси на зміну тому, за яким у Католицькій Церкві молилися попередні 400 років, від Тридентського собору. 2007 року папа Бенедикт XVI дозволив застосовувати як ординарну форму Літургії (її досі називають новою), так і екстраординарну – тридентську. Із отцем Ігорем Гнюсом ОР, який першим в Україні почав регулярно служити Меси в екстраординарній формі й повернув до Києва традиційний домініканський обряд, ми говорили про привабливість давнього чину та труднощі на шляху до нього.

Фото: Lawrence Lew OP

– Отче, з чого починався ваш шлях до традиційної форми Меси? Чи був це якийсь переломний момент, чи просто природне прагнення знань про церковну Традицію з часом перетворилося на щось більше?

– Це був і переломний момент, і поступове дозрівання до давньої Літургії. З підліткового віку пам'ятаю, як отець Регінальд, домініканець, перед Месою вбирав на габіт білосніжну альбу з червоним орнаментом, з амінтом, і казав, що в домініканському обряді, йдучи до вітваря, священник надягав на голову каптур. Він служив уже за новим чином, але на дособорному вітварі, дуже побожно та, можна сказати, елегантно. А проповідь виголошував зі старого амвону, без мікрофона і з таким переконанням, що мені здавалося, що це справді слово Боже.

Мене, музиканта, завжди цікавив григоріанський хорал. Слухаючи на Месі банальні пісеньки, я уявляв, як це було б велично й гідно – співати хорали.

Навчаючись у Католицькому університеті в Любліні, я випадково – хоча для Бога не буває випадковостей, бувають тільки знаки – потрапив на читану тридентську Месу в академічному храмі Святого Духа, яку служив священник із католицького братства святого Петра. Стояв там

навколішки й думав: «Боже, це ж саме те, чого я прагну і шукаю». Таємнича тиша, жести, напів зрозуміла мова (в університеті латина була обов'язковим предметом на першому і другому курсі), коротка змістовна проповідь – це все ще більше утвердило мене в чернечому та священницькому покликанні.

Пізніше, уже в ордені, я більше дізнався про домініканський обряд. Але недостатньо мати домініканський Месал – потрібні знання й навички, щоб почати служити в цьому обряді Месу. Після участі в польському щорічному майстеркласі «Ars Celebrandi», де знавці стародавнього обряду навчають інших священників, я вже мав певні вміння, але бракувало відваги самому почати служити. Так само, як бракувало міністранта й зацікавленої спільноти мирян.

– Як те, що до певного моменту було теоретичним знанням, перетворилося на практику і стало духовною поживою?

– Першу Месу в домініканському обряді я відслужив на цвинтарі. Це був реквієм за померлого, який за життя прагнув бути похованим за традиційним обрядом. Традиційна Меса потребує багатьох літургійних речей, і то високої естетичної якості, тож готуватися було складно. Я дуже хвилювався, але не через можливу людську оцінку, бо Служба Божа – це не театр; мене непокоїло, чи вдасться гідно служити Богові в несприятливих умовах.

Складно описати мій стан після тієї Меси. Я припустився кількох помилок, і для мене це було ніби завдати болю живому тілу Літургії. А з іншого боку, мене охопила радість – тепло й легке запаморочення, ніби скуштував дуже доброго вина. Це, звісно, тільки аналогія, але Меса викликає такі відчуття.

Церква зі своєю Літургією ніколи не буде сучасною в світському сенсі, але завжди буде Христовою Церквою.

– Домініканський обряд, у якому ви служите, трохи відрізняється від класичного тридентського. Як у ньому розкривається духовність ордену проповідників?

– Домініканський обряд справді втілює духовність ордену. Від так званого тридентського він відрізняється монастичною простотою. Як на мене, в ньому є більше інтимних жестів, які вказують на близький і містичний зв'язок між священником та Ісусом Христом. Це, наприклад, хрестоподібне розведення рук після консекрації на словах «Unde et memores» чи поцілунки

правого боку корпоралу на «Suplices te rogamus» і краю чаші перед причастям священника. Також помітна богословська глибина літургійних текстів. Здебільшого це уривки Старого Завіту, проінтерпретовані в контексті досконалої та спасенної для людини жертви Ісуса Христа на хресті. Домініканська максима «Contemplata aliis tradere» природно діє через традиційний для ордену обряд, бо неможливо не проголошувати іншим Того, Кого ми в такий спосіб славимо.

– Часто можна почути, ніби «стара Меса» не відповідає сучасним реаліям, що вона незрозуміла та складна. Чому зберігати літургійну традицію все-таки важливо й актуально в наш час?

– Традиційна Меса – з її стародавнім походженням, з її акцентом на Таємниці й містиці – доповнює катехитично-педагогічну нову Месу. Те, що традиційна Меса складна й не зовсім зрозуміла, як на мене, навіть добре: було б дивно, якби щось цінне давалося людині без зусиль. Церква зі своєю Літургією ніколи не буде сучасною в світському сенсі, але завжди буде Христовою Церквою.

Зараз у католицькому світі можна спостерігати своєрідне повернення молодого покоління до традиційних літургійних форм. Це своєрідні знаки часу, яких не можна ігнорувати. Молоді католики прагнуть чогось більшого, істинного, автентичного. Деколи рівень служіння ординарної Меси в парафіях доволі низький – це наслідок нехтування вказівками вступу до Месалу, лінощів і незнання традиційної Меси, з якої, власне, виросла нова. Деколи такий стан речей є виявом реальної кризи віри у священників, теологічних і моральних помилок, а чуття віри (*sensus fidei*) мирян діє належно, тому люди шукають безпомилкового вираження віри в Службі Божій.

– Ви душпастир першої в незалежній Україні спільноти, зосередженої навколо традиційної форми латинського обряду. Що це означає для вас?

– Я дуже радію з того, що як Бог не залишає без пастиря своїх вірних, так і мені вдалося знайти однодумців, із якими можна разом прославляти Бога такою формою римського обряду. Для мене також є проявом Господньої доброти те, що за короткий час вдалося зібрати навколо домініканського обряду міністрантів, григоріанський ансамбль і органістку.

Та, на жаль, доводилося зустрітись і з негативною реакцією, і з іронічним ярликом «традиціоналіста». Навіть не можу вказати причину такого негативного ставлення, бо ж у церковному середовищі доволі часто говорять про різноманітність і плюралізм. Але чомусь це не діє в бік повернення до традиційних літургійних і теологічних форм. Потрібно нівелювати ці

поділи, ламати стереотипи, якщо виникає якесь непорозуміння – аргументовано дискутувати, а не творити штучні поділи.

ОЛЬГА ГЕРАСИМЕНКО

15 СІЧНЯ 2020